

Lech Marchlewski

Muzeum Niepodległości w Warszawie

Działania edukacyjne Muzeum Niepodległości w Radzyminie

Burmistrz Radzymina oraz Marszałek Województwa Mazowieckiego podjęli wspólnie w 2019 roku inicjatywę budowy w Radzyminie Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku, które stanowiłoby nowy oddział Muzeum Niepodległości. Współfinansowana przez oba samorządy inwestycja została ukończona w lipcu 2023 roku.

Z uwagi na fakt, iż 15 sierpnia 2023 roku Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie miało zainaugurować swą działalność, Dział Edukacji Muzeum, w ramach swojej działalności, zorganizował w poprzedzającym otwarciu okresie szereg przedsięwzięć w Radzyminie:

1. 2 marca 2023 roku odbył się Finał Międzyszkolnego Konkursu Historycznego 160. Rocznica Powstania Styczniowego, pod patronem Starosty Wołomińskiego i Międzyszkolnego Klubu Historycznego im. AK Ziemi Radzywińskiej w Radzywińskim Ośrodku Kultury i Sportu w Radzyminie, na którym edukatorka Działu Edukacji Muzeum Niepodległości w Warszawie Magda Bilińska wręczyła laureatom siedem albumów zatytułowanych *Powstanie Styczniowe*.
2. W dniu 18 kwietnia 2023 roku edukatorka Magda Bilińska przeprowadziła w Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy Radzymin warsztaty historyczne „Bohaterki w gorsetach”. Uczestniczyli w nich uczniowie Szkoły Podstawowej nr 1 w Radzyminie. Dzieci poznały postacie kobiet uczestniczących w działalności patriotycznej w okresie zaborów. Uczniowie przekonali się

w jaki sposób kobiety niebiorące udziału w walkach w czasie Powstania Styczniowego mogły wyrazić swój patriotyzm przez noszenie codziennych żałobnych ubiorów. Wysłuchali też prelekcji na temat bohaterskich kobiet, walczących na różne sposoby o wolność Polski, następnie przygotowali własnoręcznie ozdoby patriotyczne inspirowane tradycyjną biżuterią patriotyczną.

3. 14 maja 2023 roku w Sanktuarium św. Jana Pawła II w Radzyminie odbył się koncert chóru Harfa pt. *Witaj majowa jutrzeńko*.
4. W dniu 31 maja 2023 roku delegacja Muzeum Niepodległości przebywała w Branżowej Szkole I stopnia im. kpt. Stefana Pogonowskiego w Radzyminie. Edukatorzy z Działu Edukacji, Magda Bilińska i Joanna Oleszczuk, przeprowadziły w czterech klasach lekcje pokazowe, połączone z prezentacjami multimedialnymi, poświęcone tematyce niepodległościowej. Lekcjom towarzyszyła przywieziona z naszego Muzeum wystawa planszowa „Ignacy Jan Paderewski. Mąż stanu i artysta”. Słowo wstępne oraz krótkie wprowadzenie do wystawy wygłosił kierownik Działu Edukacji Lech Marchlewski. Wystawa była eksponowana w Branżowej Szkole do 12 czerwca.
5. W dniach 11–20 czerwca 2023 roku w Szkole Podstawowej nr 2 w Radzyminie zagościła wystawa „Generał Haller i jego żołnierze”.
6. W dniu 12 czerwca 2023 roku w Branżowej Szkole I Stopnia im. kpt. Stefana Pogonowskiego w Radzyminie odbył się finał wystawy „Ignacy Jan Paderewski. Mąż stanu i artysta”. Edukator Magda Bilińska z Działu Edukacji Muzeum Niepodległości podsumowując wystawę, podkreśliła zasługi i wkład Ignacego Jana Paderewskiego w odzyskanie niepodległości Polski, podziękowała także dyrekcji szkoły, nauczycielom i uczniom za gościnność oraz dotychczasową współpracę. Głos zabrała również dyrektor Branżowej Szkoły Bernadetta Stwora, która podziękowała Działowi Edukacji Muzeum Niepodległości za dotychczasowe działania edukacyjne i zadeklarowała gotowość do zacieśnienia współpracy między Szkołą i Muzeum.
7. W dniu 19 czerwca 2023 roku podpisane zostało porozumienie o współpracy między Branżową Szkołą a Muzeum Niepodległości. W ramach porozumienia Szkoła zobowiązała się do: informowania młodzieży szkolnej o programie edukacyjnym Muzeum;

zachęcania jej do brania udziału w konkursach i wydarzeniach organizowanych przez Muzeum i jego oddziały; rozpowszechniania informacji dotyczących wystaw i wydarzeń organizowanych przez Muzeum i jego oddziały. Muzeum zobowiązało się do: informowania szkoły o organizowanych wydarzeniach, spacerach, spotkaniach historycznych, grach miejskich, konkursach i innych działaniach służących edukacji historycznej; udostępniania szkole, drogą elektroniczną, programów miesięcznych Muzeum; organizowania w Muzeum płatnych lekcji muzealnych dla szkoły.

8. 16 czerwca 2023 roku kierownik Działu Edukacji wziął udział w wykładzie dr. Grzegorza Kuby *Harcerki i harcerze zaangażowani w obronę ojczyzny podczas Bitwy Warszawskiej 1920 roku* w Bibliotece Publicznej w Radzyminie.
9. Tego samego dnia kierownik Działu Edukacji odwiedził wraz z kierownikiem Adamem Baćlowskim teren budowy Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie.
10. Po zapoznaniu się z otrzymanym od dr. Pawła Bezaka projektem scenariusza wystawy stałej w nowym Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie, Dział Edukacji opracował projekt oferty edukacyjnej dla tego Muzeum, zawierający lekcje tematyczne i spacer edukacyjny związane z Bitwą Warszawską i z terenem Radzymina dla różnych grup wiekowych. Broszura edukacyjna Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie została wydrukowana w nakładzie 5 tys. egzemplarzy i była rozprowadzana m.in. na Pikniku Historycznym w dniu 15 sierpnia w Radzyminie.
11. 15 sierpnia – Piknik Historyczny w Radzyminie, na którym burmistrz Radzymina przekazał Marszałkowi Województwa Mazowieckiego i dyrektorowi Muzeum Niepodległości symboliczne klucze do budynku Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku. Ponadto Muzeum Niepodległości zaprezentowało na Pikniku wystawę „Bolszewika goń”, otwarte było także stoisko promocyjne Muzeum z wydawnictwami naukowymi.

Broszura edukacyjna opracowana przez Dział Edukacji (Joannę Oleszczuk, Magdę Bilińską i Lecha Marchlewskiego) Muzeum Niepodległości w Warszawie, nosząca tytuł *Zajęcia edukacyjne w Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 r. w Radzyminie – oddziale*

Muzeum Niepodległości w Warszawie, została opatrzona reprodukcjami obrazów umieszczonych na wystawie Magdalena Latosiewicz „Twarze Niepodległej”.

We wstępie do broszury możemy zapoznać się z następującą informacją ogólną:

Muzeum Niepodległości w Warszawie działa od ponad 30 lat, a jednym z jego głównych zadań jest szeroko pojęta edukacja patriotyczna. Najnowszy oddział – Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie, którego działalność została zainaugurowana 15 sierpnia 2023 roku, kultywuje jego misję. Oferta edukacyjna skierowana jest do grup zorganizowanych w różnym wieku. Podczas zajęć edukacyjnych przewodnik nie tylko przedstawiać będzie najważniejsze fakty, związane z Bitwą Warszawską, ale także aktywizować grupę poprzez różnorodne metody nauczające. Język, treść merytoryczna oraz trudność zadań będą dostosowane do wieku uczestników. Punktem wyjścia dla opowieści są muzealne zbiory. Tego typu zajęcia w ciekawy sposób zaznajamiają z tematyką Bitwy Warszawskiej, realizują podstawę programową, wzbudzają iskrę zainteresowania lokalną historią i przyczyniają się do kształtowania postaw patriotycznych.

Podobny cel mają spacer edukacyjne. Pobliski Cmentarz Poległych Żołnierzy Polskich 1920 oraz Droga Golgoty Narodu Polskiego to punkt wyjścia do snucia opowieści w plenerze.

Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie będzie otwarte dla wszystkich, niezależnie od wieku. Różnorodna oferta edukacyjna, przedstawiona poniżej, sprawia, że każdy uczestnik będzie mógł pogłębić wiedzę o tym głośnym i ważnym wydarzeniu historycznym.

Następnie przedstawione są poszczególne zajęcia w rozbiciu na poziomy kształcenia:

ZAJĘCIA DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

Klasy 0–3

Polacy, do boju!

Zajęcia przeznaczone są dla najmłodszych uczniów i skupiają się wokół tematyki patriotycznej. W przystępny sposób tłumaczą pojęcia: patriotyzm, bohaterstwo, wojna, niepodległość i mają na celu kształtowanie świadomości patriotycznej. W oparciu o ekspozycję, przedstawiają ciekawostki, związane z życiem wojskowym i codziennym w okresie Bitwy Warszawskiej.

Klasy 4–6

Siła propagandy

W czasach, gdy docieranie do szerokich rzesz odbiorców nie było tak łatwe jak współcześnie, najbardziej skutecznymi środkami masowego przekazu były plakaty i różnego rodzaju ulotki propagandowe. Przyjrzymy się im. Dowiemy się, czym były odezwy i do kogo były kierowane. Podczas zajęć zwrócimy uwagę na to, jaką formę graficzną przybierały materiały propagandowe z okresu wojny polsko-bolszewickiej i jakich treści dotyczyły.

Klasy 7–8

Znani i nieznani bohaterowie Bitwy Warszawskiej

Bitwa Warszawska zakończyła się wielkim sukcesem militarnym. Był on możliwy nie tylko dzięki planom taktycznym polskiego dowództwa wojskowego i wysiłkom żołnierzy walczących na froncie, ale także dzięki zaangażowaniu cywilów, którzy stanowiąc zaplecze frontu, nieśli pomoc walczącym. Silny był też odzew społeczny na wezwanie do wstępowania do Armii Ochotniczej, która mimo że nie była oddzielnym zgrupowaniem operacyjnym, dała wojskom regularnym cenne wsparcie. Podczas zajęć przypomnimy sylwetki znanych i nieznanymi bohaterów, bez których zaangażowania polskie zwycięstwo w Bitwie Warszawskiej nie byłoby możliwe.

Józef Piłsudski a niepodległość

Poznamy Józefa Piłsudskiego – od strony oficjalnej i mniej oficjalnej. Będziemy mu towarzyszyć w wyprawach z jego żołnierzami, podczas uwięzienia w Magdeburgu, gdy przejmie władzę jako Naczelnik Państwa oraz gdy poprowadzi Polaków do zwycięstwa w walce z bolszewikami. Dowiemy się, z jakimi trudnościami musiał mierzyć się, dążąc do utworzenia niepodległej Polski.

Spacer Drogą Golgoty Narodu Polskiego

Radzymin jest miejscem mocno związanym z Bitwą Warszawską. Najczytelniejsze świadectwo pamięci stanowi Cmentarz Poległych 1920. Obrońcy ojczyzny spoczywają w zbiorowych mogiłach, a przebiegająca nieopodal Droga Golgoty Narodu Polskiego

przywołuje nazwiska i niektóre formacje, upamiętniając ich indywidualne losy i zasługi. Spacerując tą drogą, zapoznamy się z kalendarium Bitwy Warszawskiej i posłuchamy o bohaterskim poświęceniu żołnierzy.

ZAJĘCIA DLA SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH

„Zobaczycie, że historia o nas pisać będzie”

Cytat pochodzi z filmu zrealizowanego w 1921 roku. Są to słowa jednego z bohaterów, wypowiedziane po odparciu oddziałów polsko-bolszewickich. Podczas lekcji Bitwa Warszawska zostanie przedstawiona z wielu perspektyw: cywilów, żołnierzy, ochotników. Wszystko w oparciu o wspomnienia osób biorących udział w wojnie polsko-bolszewickiej.

„Potwór bolszewicki niesie do Polski mord”

W cieniu zmagania militarnych przeciwnicy toczyli wojnę propagandową za pomocą plakatów, które umieszczane w miejscach publicznych, miały oddziaływać na postawy ludzi. Z jednego z takich plakatów pochodzi tytuł zajęć, podczas których prześledzimy etapy wojny polsko-bolszewickiej, przeanalizujemy jej skutki w kontekście zysków i strat, a także podkreślimy znaczenie Bitwy Warszawskiej dla Polski i ówczesnej Europy.

Spacer Drogą Golgoty Narodu Polskiego

Radzymin jest miejscem mocno związanym z Bitwą Warszawską. Najczytelniejsze świadectwo pamięci stanowi Cmentarz Poległych 1920. Obrońcy ojczyzny spoczywają w zbiorowych mogiłach, a przebiegająca nieopodal Droga Golgoty Narodu Polskiego przywołuje nazwiska czy niektóre formacje, upamiętniając ich indywidualne losy i zasługi. Spacerując tą drogą, zapoznamy się z kalendarium Bitwy Warszawskiej i posłuchamy o bohaterskim poświęceniu żołnierzy.

W kolejnej części broszury edukacyjnej zawarte zostały informacje dodatkowe:

- Maksymalna liczba osób w grupie to 30
- Nie należy łączyć klas z różnych poziomów nauczania
- Na zajęcia należy przychodzić punktualnie

Koszt lekcji muzealnej (grupa do 30 osób, włącznie z opiekunami) wynosi:

- Bilet wstępu ulgowy – 10 zł od uczestnika (dzieci do 7. r.ż. – wstęp bezpłatny)
- Osoby korzystające z programu *Kulturalna Szkoła na Mazowszu* mogą skorzystać z biletów w cenie 1 zł.
- 150 zł wynosi opłata za przewodnika.
- Czwartki są niebiletowane. Opłata za przewodnika pozostaje bez zmian.
- Koszt spaceru (grupa do 30 osób, włącznie z opiekunami) to 150 zł.
- Zapraszamy dzieci, które ukończyły 5. roku życia.
- W przypadku rezygnacji z zajęć prosimy o poinformowanie o tym muzeum.
- Rezerwacja i prowadzeniem zajęć tel. (22) 827 96 43:
Magda Bilinska, e-mail: m.bilinska@muzn.pl
Joanna Oleszczuk, e-mail: j.oleszczuk@muzn.pl

Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie organizuje ponadto szereg konkursów. Do najpopularniejszych z nich należą: „Niepodległa”, „Mazowsze moja mała Ojczyzna”. Nowe Muzeum przygotowuje też gry miejskie oraz wspiera wiele akcji o charakterze edukacyjnym i historycznym. Muzeum Niepodległości ogłosiło także Konkurs „Cud nad Wisłą” pod patronatem honorowym Adama Struzika, Marszałka Województwa Mazowieckiego.

Cele konkursu

- popularyzacja i utrwalanie wiedzy na temat Bitwy Warszawskiej,
- zwrócenie uwagi uczestników na ich najbliższe otoczenie,
- kształtowanie świadomości patriotycznej,
- pobudzanie kreatywności,
- inspirowanie dzieci, młodzieży i dorosłych do samodzielnego zgłębiania lokalnej historii,
- aktywizowanie dzieci i młodzieży poprzez tworzenie wypowiedzi w różnorodnej formie w oparciu o własne doświadczenia

Konkurs jest realizowany w następujących kategoriach:

1) Szkoły podstawowe klasy 0–3

praca plastyczna: projekt okładki książki – zaprojektowanie okładki książki o tematyce Bitwy Warszawskiej, technika dowolna. Prace w rozszerzeniu jpg lub nadesłane pocztą tradycyjną.

2) Szkoły podstawowe klasy 4–6

praca plastyczna: projekt odznaczenia – zaprojektowanie odznaczenia dla osoby cywilnej (niewalczącej w wojsku), zasłużonej w Bitwie Warszawskiej, technika dowolna. Prace w rozszerzeniu jpg lub nadesłane pocztą tradycyjną.

3) Szkoły podstawowe klasy 6–8

praca plastyczna: projekt plakatu filmowego – zaprojektowanie plakatu filmu o tematyce Bitwy Warszawskiej. Format PDF do 20 MB lub nadesłane pocztą tradycyjną.

4) Szkoły ponadpodstawowe

filmik: krótki film trwający 2–3 minuty, przedstawiający fakty, ciekawostki lub aspekty Bitwy Warszawskiej. Pliki nadsyłane pocztą elektroniczną lub za pośrednictwem programu WeTransfer.

5) Nauczyciele

wiersz: napisanie wiersza o Bitwie Warszawskiej, o długości 20–30 wersów. Format PDF lub wydruki nadesłane pocztą tradycyjną.

W planach Działu Edukacji Muzeum Niepodległości w Warszawie są kolejne aktywności w Radzyminie i innych miejscowościach powiatu wołomińskiego, m.in. od dnia 23 października 2023 roku w Branżowej Szkole I Stopnia im. kpt. Stefana Pogonowskiego w Radzyminie eksponowana jest wystawa „Witaj szkoło”.

Lech Marchlewski